

SOBRE EL RIC PATRIMONI CULTURAL

 David Bueno
i Torrens

 Professor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Extincions (ill)

La primera part d'aquest article (AVUI, 24-10) començava dient que la diversitat forma part del nostre entorn, tant la diversitat biològica, que és conseqüència de la diversitat genètica, com la diversitat cultural. Argumentava que la diversitat genètica dels éssers vius, que és el que garanteix la seva supervivència en permetre que s'adaptin a noves situacions ambientals, està greument amenaçada per l'activitat humana. Estem provocant, potser sense saber-ho i sense copsar-ne les greus implicacions, una de les més grans extincions massives d'éssers vius.

PERÒ EN AQUEST ARTICLE NO VULL PARLAR DE PÈRDUA de diversitat genètica ni d'extinció d'espècies. Els humans, a més de la nostra pròpia diversitat genètica, gaudim d'un ampli patrimoni cultural, que implica totes les cultures i civilitzacions de la història. Aquest ric patrimoni cultural es transmet de pares a fills de manera semblant a com ho fan els gens, però amb un avantatge (que és també la seva perdició, com discutiré més endavant): el patrimoni cultural també es transmet horitzontalment, per influència entre cultures. La gran capacitat d'adaptació dels humans a tots els ambients de la Terra no és deguda a l'adaptació purament fisiològica que ens ofereixen els nostres gens, sinó a la gran capacitat d'adaptació i d'innovació cultural que tenim, la qual és també conseqüència dels nostres gens, que ens han modelat un cervell prou gros i amb prou connexions neurals com per permetre'ns generar aquesta extraordinària varietat de cultures, adaptades al lloc on han sorgit però de validesa universal.

EL PROCÉS DE GLOBALITZACIÓ EN EL QUAL ESTEM immersos (i que ben portat crec que serà clarament beneficiós per a la humanitat), junt amb la permanència de determinades pràctiques colonialistes, estan afectant greument la diversitat cultural, que és patrimoni de tota la humanitat. Segons un informe recent patrocinat per la UNESCO (*Informe sobre les llengües del món*), les llengües són el patrimoni cultural més valuós de la humanitat, atès que són el reflex de qüestions relacionades amb la identitat individual i col·lectiva, són fonamentals en la generació i transmissió de valors i ens ajuden a entendre la complexitat del món. També segons aquest informe, el manteniment de la diversitat lingüística és una garantia de llibertat i democràcia. Per tant, em centraré en la diversitat lingüística, amb el benentès que tot el que digui és extrapolable a qualsevol manifestació cultural.

SALVADOR DALÍ

“Les llengües són el patrimoni cultural més valuós de la humanitat, atès que són el reflex de qüestions relacionades amb la identitat individual i col·lectiva”

CERTAMENT, EL PATRIMONI LINGÜÍSTIC DE la humanitat està greument amenaçat. Segons els especialistes més optimistes, de les prop de 6.000 llengües que es parlen arreu del món, la meitat desapareixeran (s'extingiran) abans del 2100. Segons altres, en desapareixeran el 90%. Terrible, es miri com es miri. Segons un article publicat el 2003 per un reconegut lingüista, J. C. Moreno Cabrera, “la situació actual de forta regressió lingüística i cultural és el resultat de les pràctiques imperialistes contra moltes comunitats petites del nostre planeta i la imposició per la força de certes llengües i cultures per part de les societats occidentals hegemòniques, les accions de les quals no es basen en el principi de respecte pels drets lingüístics i culturals de les comunitats petites”. Aquest fet va en la mateixa línia que l'oposició visceral de determinats sectors, amb visions properes a l'imperialisme esmentat per Moreno, de l'obvietat històrica, cultural i social de la condició de nació de Catalunya, tan polèmica actualment, o a la completa equiparació del català al castellà, o a la limitació dels drets dels catalanoparlants a la Unió Europea, o a la consideració que durant molts anys ha tingut l'aranès entre els mateixos catalans.

I ÉS QUE TOTES LES LLENGÜES (I CULTURES) són iguals en dignitat i en capacitat per expressar el pensament, i fer-ne una jerarquia basada en la creença que hi ha llengües *superiors* i *inferiors*, amb el benentès que les primeres són més apropiades per a la ciència o el pensament abstracte, només reflecteix prejudicis culturals i imperialistes, com reconeix la UNESCO. Un parell d'exemples que conec personalment: a Colòmbia hi ha 68 llengües precolombines reconegudes per aquest organisme internacional, i a Austràlia hi ha més de 200 llengües aborígens, però l'educació que reben els estudiants d'aquests països els fa creure que hi ha una sola llengua, el castellà (o espanyol, com ells l'anomenen) i l'anglès, respectivament, i un grup de “dialectes”.

COM ARGUMENTAVA A LA PRIMERA PART d'aquest article, en biologia diversitat genètica és sinònim de supervivència, i uniformitat ho és d'extinció. Si segons la UNESCO diversitat cultural i lingüística és sinònim de llibertat i democràcia, ¿què representarà la pèrdua brutal d'aquesta diversitat? Si fem una regla de tres, ¿la uniformització cultural representarà una extinció de la llibertat i la democràcia? Ja podem estar ben preocupats per aquestes extincions. És feina de tots els humans vetllar pel manteniment de totes aquestes diversitats.